

RESSENYA A RAFAEL ROCA, *EL SOL DE NOSTRA GLÒRIA. LA GERMANOR CULTURAL VALENCIANOCATALANA A TRAVÉS D'UN EPISTOLARI INÈDIT DE TEODOR LLORENTE (1865-1910)*, ALACANT, INSITTUT ALACANTÍ DE CULTURA «JUAN GIL-ALBERT», 2018, 156 pp. ISBN: 978-84-7784-789-2

REVIEW TO RAFAEL ROCA, *EL SOL DE NOSTRA GLÒRIA. LA GERMANOR CULTURAL VALENCIANOCATALANA A TRAVÉS D'UN EPISTOLARI INÈDIT DE TEODOR LLORENTE (1865-1910)*, ALACANT, INSITTUT ALACANTÍ DE CULTURA «JUAN GIL-ALBERT», 2018, 156 pp., ISBN: 978-84-7784-789-2

ÀLEX LLINARES PLANELLS
allinaresplanells0@gmail.com

Universidad de Málaga

Durant la transició democràtica a València es fomentà, per part d'un sector de la població, el secessionisme lingüístic i cultural. L'anomenada *batalla de València* va propiciar que nombrosos intel·lectuals valencians, com ara Manuel Sanchis Guarner i Joan Fuster, foren acarnissats públicament per defensar la unitat lingüística, que dècades abans no es qüestionava.

Aquest moviment reaccionari es va apoderar d'institucions culturals valencianes històriques com Lo Rat Penat; i fins i tot ho va intentar amb figures claus de la tradició cultural valencianista, com és

el cas de Teodor Llorente, encara que finalment no pogueren fer-se amb el seu llegat (p. 39). Aquest escriptor va fundar i dirigir el diari *Las Provincias*, a imitació del *Diario de Barcelona* de Joan Mañé i Flaquer; però, traint la seua pròpia tradició cultural, durant la transició aquest diari fou la principal arma mediàtica del blaverisme, baix la direcció de Maria Consuelo Reyna, una periodista que, per cert, experimentà una evolució ideològica radical i sobtada, digna d'estudi, si tenim present que en 1978 encara participà com a jurat dels Premis Octubre organitzats per Eliseu Climent.

D'aquesta manera, cal tindre present que l'anticatalanisme, tal i com l'hem conegut en els darrers quadre decennis, és un fenomen recent, ja que abans de la dècada dels setanta del segle XX «havia gaudit d'un protagonisme social i cultural nimi» (pp. 9-10). Els escriptors de la renaixença valenciana i fundadors de Lo Rat Penat –Constantí Llombart, Teodor Llorente, Rafael Ferrer i Bigné, Fèlix Pizcueta, Vicent Querol, Jacint Labaila...– tingueren un contacte molt fluït amb els intel·lectuals de la resta de territoris de parla catalana, especialment amb els del Principat de Catalunya. El poeta, periodista i polític Teodor Llorente i Olivares (1836-1911), líder de la branca valenciana de la Renaixença, no en fou una excepció i, per aquesta raó, el professor de la Universitat de València Rafael Roca, que des de fa més de vint anys s'ha dedicat d'una manera intensa a l'estudi del personatge, ens presenta el llibre *El sol de nostra glòria. La germanor cultural valencianocatalana a través d'un epistolari inèdit de Teodor Llorente (1865-1910)*, on analitza cent cinquanta cartes fins ara desconegudes que, durant gairebé cinquanta anys, entre 1865 i 1910, l'autor del *Llibret de versos* envià a una vintena d'intel·lectuals catalans i balears.

En aquest sentit, cal dir que l'epistolari conegut de Llorente es trobava integrat, fins a l'aparició del volum que acaba de veure la llum a l'Institut Alacantí de Cultura «Juan Gil-Albert», per un total de 1.745 cartes que en el seu dia varen ser publicades en quatre volums: els tres que, entre els anys 1928 i 1936, edità la Biblioteca Balmes, de Barcelona; i el que, més recentment, en 2013, publicà la Generalitat Valenciana. Amb tot, però, i com el volum de Roca demostra, encara són nombroses les cartes de l'autor valencià més significatiu del segle XIX que es troben inèdites, i que es conserven a diversos arxius i biblioteques, tant públics com privats.

D'aquesta manera, l'estudi que ara presentem –i que pren el seu títol, *El sol de nostra glòria*, d'un dels versos del poema titulat «A la germandat de Barcelona i València», del valencià Joan Rodríguez Guzman, que fou premiat en els Jocs Florals de Lo Rat Penat de 1882– permet comprovar que l'escriptor de la Ciutat del Túria fou un dels màxims exponents de les relacions culturals valencianocatalanes que varen presidir la segona meitat del vuit-cents i l'inici del nou-cents. Així, observem de quina manera Llorente, que, cal destacar-ho, fou també el líder del partit conservador a València, treballà tant com pogué per impulsar les relacions entre els escriptors dels marges del Túria i del Llobregat; per difondre l'obra dels més conspicus literats catalans a València (múltiples mostres de la qual sovint reproduïa a *Las Provincias*); i per recuperar els llaços de fraternitat cultural i històrica que compartim catalans, balears i valencians. En aquest sentit, estaria bé saber que opinen sobre el tema els seus actuals hereus polítics... Si és que n'hi ha.

Són nombrosos els exemples que ha trobat l'autor del llibre en les epístoles inèdites de Llorente, que pel seu caràcter de privadesa representen unes fonts valuosíssimes per al coneixement del pensament de l'autor. Així, amb l'anàlisi de les cartes, Rafael Roca ha pogut comprovar que:

1. Entre alguns dels seus millors amics catalans i balears es comptaven escriptors de tant de renom i qualitat com ara: Joan Maragall, Àngel Guimerà, Jacint Verdaguer, Marià Aguiló, Víctor Balaguer, Narcís Oller, Francesc Pelai Briz, Jaume Collell, Francesc Matheu i Francesc Miquel i Badia, entre d'altres.

2. Llorente sentia una franca admiració i estima per la història, llengua i cultura catalanes. No debades, seguint les directrius d'un dels seus mestres, el mallorquí Marià Aguiló, qualificava el seu idioma matern com «la llengua comuna que es parla des dels Pirineus fins a Elx».

3. Tenia el desig de fomentar les relacions humanes i culturals entre el País Valencià i Catalunya. Malgrat expressar diferències polítiques importants amb autors com Víctor Balaguer (amb aquest últim és amb qui més s'envia epístoles, p. 44), això no li feia dubtar que calia crear llaços culturals entre Catalunya i València: «No crea usted, sin embargo, que esta divergencia enfría en lo más mínimo el calor con que aquí se ha tomado la unión literaria de Cataluña y Valencia» (p. 51).

Tot plegat, podem dir que el present treball és un estudi de recerca exhaustiva que guanyà el *Premi d'assaig i investigació Francesc Martínez i Martínez*, en els *Premis Altea* 2018 i demostra que Llorente fou la vertadera clau de volta, o pal de paller, de la germanor valencianocatalana que va presidir la segona meitat del segle XIX i la major part del XX; fins a la irrupció, en plena transició democràtica, del moviment anticatalanista. Com conclou el professor Roca: «Llorente treballà durant tota la vida per reforçar la germanor personal, col·lectiva i cultural entre valencians i catalans» (p. 150). No debades, en 1909, anys i mig abans de morir, adreçà una targeta postal a Àngel Guimerà (que ha sigut reproduïda al volum, p. 142) en què assegurava que Catalunya era «ma segona mare», i en què desitjava que «¡Visquen sempre juntes Catalunya i València!».

Tot això provocà que, a l'inici del segle XX, tant els escriptors valencians com els catalans reconegueren Llorente com el baluard de la llengua i la cultura comunes. I com a llaç d'unió interterritorial continuà sent identificat després de mort, durant tot el primer terç del segle XX, tant pels intel·lectuals valencians de preguerra –entre els quals, Miquel Duran de València, Enric Navarro Borràs i Carles Salvador–, com pels de postguerra, per jòvens escriptors com ara Enric Valor, Vicent Andrés Estellés, Xavier Casp –abans d'abraçar l'anticatalanisme– i Joan Fuster, que, a través de múltiples composicions líriques i escrits d'homenatge, recordaren que Llorente treballà durant tota la vida a favor de la llengua i la identitat dels valencians. Fins que, com hem dit a l'inici d'aquesta ressenya, per estratègia política encaminada a dividir i enfrontar els pobles de l'antiga Corona d'Aragó, hom impulsà el secessionisme cultural i lingüístic i pretengué convertir Llorente en protagonista d'aquella fal·làcia. Sense èxit, però, tal com aquest volum evidencia.